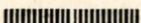

не вділив права до будови. Папа картає тих, що виступають під впливом страху з Церкви і називає юдовим поступованням тих, що приневолюють християн опускати релігії. Те порівняння націонал-соціалістів із Юдою Іскаріотським мусіло осебливо забезлити німців. Далі Пій XI. виступає проти перейнакшення поняття ласки в націонал-соціалістичній термінології і стає в обороні прав батьків виховувати дітей. Дальші звороти, спрямовані до молоді, закликають протиставитися науці, впоюваній націонал-соціалізмом. Пій XI. заохочує молодь наслідувати затаювані перед нею взори святості і боротися за святковання неділі. Це явне захистання цілої виховної справи гітлеризму. Дальші слова заохочують духовенство до боротьби за віру, а батьків до оборони права виховувати дітей.

Націонал-соціалізм зареагував слабо. Конкордату не відкликав, поглинув усе те, що було для нього призначене, заказав молоді ходити до церкви частіш, як раз на тиждень і програв більше ніж боротьбу з Церквою. Програв бодай свою майбутність. Вже сьогодні супроти опору саарських робітників мусів залишити хрести в школах і поробити господарські уступки. Це доказ слабости. Боротьба з Церквою триватиме далі, можуть у ній бути жертви. Але доля Німеччини станула на роздоріжжі. До мільйонів тайних комуністів і соціалістів, що з режімом боряться або його зносять, прибули мільйони католиків, досі гітлеризмові вірних. Правління тільки зносять широкі маси, а в будуччині буде йти не тільки про устрій, але й про одність Німеччини. Вже сьогодні починають зарисовуватися знову відвічні поділи, що їх націонал-соціалізм намагався перекреслити. Так переділ між Австрією й Німеччиною знову поглибився. Перед німцями стоїть питання: Чи можна завернути перед невдачею, що до неї ідуть?"

ХРОНІКА

† Богдан Ігор Антонич (*1910 — †6.VII. 1937)

Українське громадянство, а особливо українська література зазнала великої й невіджалованої втрати: 6.VII. в год. 10'30 передпівднем помер у Львові ненадійно один із найвизначніших наших молодих поетів, наш довгочасний співпрацівник м-р Богдан Ігор Антонич. Після операції сліпої кишки занедужав він на запалення олегочної, хоч уже видужував, серце не відержало.

Покійний був сином священика. Уродився в Новиці, пов. Горлиці, гімназію скінчив у Сяноці, а в 1928 р. записався у львівський університет. Свої студії української та польської фільольогії покінчив в 1932 р. ступнем магістра філософії та приготовлявся до докторату.

Вперше виступив Антонич зо своїми віршами в 1930 р. у „Живій Літературній Газеті“ в гуртку Студентів Україністів, де крім віршів виголошував впродовж 5 літ теж реферати на

літературні й мистецькі теми. Відразу звернув на себе увагу монументальністю й оригінальністю своїх творів. Спершу справляла йому труднощі літературна мова, бо походив з Лемківщини й говорив у дитинстві лемківською говіркою. Однаке взявшись завзято до праці, простудіював усі важніші українські словники та кращі твори наддніпрянських письменників, при чому робив дбайливі виписки, гуртуючи разом синоніми та звертаючи пильну увагу на наголоси (лемківські зовсім відмінні). Завдяки невпинній і постійній праці став дуже добрым знавцем української мови з преображенням засобом слів власного словника. Між іншим з його віршів можна прочитати також поправних наголосів в українській мові.

Вже в жовтні 1931. р. став співпрацівником нашого журналу і був ним властиво аж до останнього часу, в одних роках співпрацюючи інтенсивніше, в інших дуже мало, або взагалі замовляв на сторінках „Дзвонів“ (травень 1933 – квітень 1936), виявляючи всю свою творчість у інших журналах або в збірках поезій. Його перший вірш вміщений у „Дзвонах“ (ч. 7. 1931) п. з. „Перший сніг“ – це чи взагалі не перший друкований його вірш. Кінчається він так:

Вітер жовтий лист з дерев змітає попелом,
в гущині сухе зілля гуркоче місячний псалом.
Білі квіти впали — заповідь майбутніх січнів;
Перший раз тоді поцілуvalа землю вічність.

Так і мабуть уперше тоді поціluвали його вірші друкарська машина, уперше впали друком білі квіти його поезій. При кінці того ж року (1931) видав він свою першу збірку віршів „Привітання життя“, яку відразу прихильно прийняла літературна критика ріжких напрямків.

Дуже цікавий розвій його світогляду. Спершу мабуть прошов у юнацьких літах світоглядову боротьбу, про що свідчив би його вірш „Confiteor“ („Дзвони“, ч. 7/8 1932):

Я боровся із Богом завзято,
не хотів похилити стрункого чола.
О, життя моє щедра розтрато!
Пишна гордість мене за собою вела.
Пишна гордість зухвала та сміла
полонила мене, обійняла в кліщі.
Я співав боготворення тіла
та благав Іого: визволь мене від душі.
Лиш на власнім безумстві опертий
я бажав увесь шлях перейти тільки сам.
Без хитання в наближення смерти
навіть небо відштовхував пяній життям.
А сьогодні я спілій, мов літом,
покінчив молодечі штукарства та герці,
погодився із Богом та світом
і знайшов досконалу гармонію в серці.

Антонич, доспівши, не тільки „погодився із Богом“, але ще й немов хотів надоложити за свої хитання і прегарно звеличує Бога у своїх перших піснях, хоче стати „Божою арфою“, як сам про це пише у в. „Magnificat“ (Дзв., 11, 1932):

Співай душа моя похвальну псальму Богу,
словами — зорями, словами — перлами, лунай і мерехти,
співай душа ясного сонця перемогу
словами — рожами, словами — іскрами горить вогонь святий.

Співай душа моя пречисту пісню Богу,
О, радуйся, о, веселися вся!
Вкажи захопленим очам Твою дорогу,
Хай арфою Твоєю стану я.
О, серце заспівай Йому похвальну псальму.
Він єдиний Бог Величний.
Надхнення вітер гне душі моєї псальму.
Він в усім акорд музичний.

І поєт спраєді співав „похвальну пісню Богу“. Щоб про це переконатись, вистачить навести самі заголовки важніших його віршів у перших річниках „Дзвонів“, як напр. в 1932 р. (крім цитованих): Різдво (стр. 93), Ut in omnibus glorificetur Deus (169), Veni Sancte Spiritus (170), Resurrectio (242), Ave Maria (243), Ascensio (322), Mater Dolorosa (325), Te Deum (508), Єрусалим (585). Він створив справді гарні зразки релігійної лірики — перший по війні, коли замовк визначний релігійний поет В. Шурат.

Від 1933 р. співпрацював у інших журналах, у „Вістнику“, „Студентськім Шляху“, „Життю й Знанню“, „Вогнях“, згодом у „Ми“, а особливо в „Джобозі“, що його співредагував з Є. Ю. Пеленським, а теж належав до редакційної колегії в мистецькім альманаху „Карби“ в 1933 р. В наступному році (1934) видав свою другу збірку „Три перстені“, за що дістав літературну нагороду Т-ва Письменників і Журналістів, після чого зближився до „На-зusterstrічі“ і там співпрацював також.

В тих роках закидає релігійну лірику, а оспівує передовсім красу природи і радощі з того приводу, а далі пише вірші з національною та воєнною тематикою, то знову з особистою лірикою — але все таки інколи дзвенить у нього й релігійна струна.

Від квітня 1936. р. знову починає інтенсивніше співпрацювати у „Дзвонах“, які видали найбільшу й найповажнішу його збірку поезій „Книгу лева“, за що дістав нагороду Українського Католицького Сесзу. Перший розділ у ній теж із релігійними мотивами, особливо з біблійною тематикою. Тут релігійність поета вже більше стримана й діскретна, але зате не менш глибока. Добре характеризує ІІ кінець вступного вірша:

Автограф грому в царській книзі левів,
написаний віршами з-під Синаю
у стіл гори, що шпиль пісків парчевий
вінками Божих блискавиць квітчає.
Синайський вітре, бий в відкриті карти!
Без тебе я порожній посуд форми.
Весь день над віщим джерелом на варті,
а ніч, мов біблія, червона й чорна.

Або кінець вірша „Терен співає“:

Проте не ви: цвітучі, славлені, рослин вельможі,
а я — покірний терен, покруч дерева приземний,
нелюблений, погорджуваний, срій і буденний
зазнає найвищої із ласк — чоло вінчати Боже,

З початком 1937 р. взявся писати лібретто до опери А. Рудницького „Довбуш“ і посвячував на те ввесь свій час та поетичну інвенцію, через що перестав взагалі писати інші вірші, але залежав розпочату повість із сучасного життя, готову до друку „Зелену Євангелію“ та трагедію з лемківського життя.

Очевидчаки, годі у короткім некрольозі на борзі обговорювати інші сторінки його багатої творчості. Тут хотіли ми тільки передовсім накреслити його співпрацю в нашім журналі, та бодай звернути увагу на його релігійну лірику.

Ти відійшов від нас, Богда́не, але твоя творчість може не одне серце спрямую на праведний шлях, а неодне надхне, щоб воно стало „арфою Божою“ і за твоими зразками співало хвалу Господню.

П. І.

РЕЦЕНЗІЙ

Софія Парфанович: Ціна життя. Нариси. Львів 1937. Стор. 254, м. 8°

Вже нерад лікарі пробували шукати лакрі на письменницькому полі — і майже все з дяжки успіхом. Може не так із літературної вартості їхніх творів, як головно тому, що ці твори звичайно мають трохи сенсаційний посмак. Медицина, хірургія, лабораторія, шпиталь, операційна зала — все це речі, що подражнюють нерви постуроньої людини, відстрашують її і одночасно притягають. І тому письменники, що беруться відслонити перед профанами занавіси шпитального й лікарського світу, все знайдуть цікавих читачів, хочби їх твори з літературного огляду на це й не заслугували.

Книжка лікарки д-р Софії Парфанович не належить до тих типових лікарських книжок, що здобувають читачів самим тільки своїм сенсаційним змістом. Ні, Софія Парфанович винесла також чималій літературний талант, так, що її книжка, навіть якщо б не мала лікарської тематики, могла б зацікавити вже самим своїм дбайливим і талановитим опранюванням. Читач знаходить тут не тільки цікаве середовище, але й інтелігентне, повне почуття мірі й смаку літературне оформлення. Коли в цьому огляді що й можна закинути книжці Софії Парфанович — то це є слаба сюжетність, що зрештою хиба спільна майже всім авторам епохідань; на недостачу виразних сюжетів не терплять тільки справжні майстри в цьому жанрі, — а від авторки, як мало досвідченій письменниці, не слід вимагати забагато.

Отже на загал, у літературному огляді слід склісифіковувати книжку Софії Парфаловіч як прояв солідної, інтелігентної й культурної праці на ниві українського письменства. І здавалося б, що таке зображення української літератури слід лише позитати. Але бувають інші заліття літературно вартісні книжки, яких не сміємо безкритично прийняти, і які мусимо поборювати тим завждише, чим вони картісніші в погляду чистого мистецтва слова. Бо чим така книжка ліпше написана — тим легше її незамініше вона вліває отрую в душу читача, тиши вона небезпечніша. Неморальні, але й неталанові книжки куди менше роблять спустошення у душах читачів, ніж книжка культурна, талановита — але її з підогнилими моральними підвальнами. А саме талою книжкою є „Ціна життя“ Софії Парфанович.

Якщо б авторка пробувала пропагувати свої погляди (відомі зрештою з її позалітературних виступів) у літературних творах безпосередньо, то відразу аразила б до себе кожного інтелігентного читача, що в нього є ще здорове християнське моральне почуття. Тому вона свою матеріалістичну й релятивістичну віру, свої обижені погляди ніжно прибирає і дбайливо